

Barn i Ryssland

Att placera barn och ungdomar på institution är ett arv från Sovjetunionen som det nya Ryssland har svårt att göra sig av med. Upp emot en miljon ryska barn lever idag på barnhem och olika slag av institutioner och antalet ökar ständigt. Många institutionsbarn hamnar i social misär när de lämnar barnhemmen.

Många barn med små funktionshinder eller förståndshandikapp skiljs från sina föräldrar och placeras på olika typer av institutioner där de förvaras livet ut. Barnen blir osynliga, glöms bort och får inte adekvat behandling.

I denna broschyr ger vi några exempel på Sidas insatser för barn i Ryssland.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Ryssland prioriterar den sociala sektorn. Sedan 1995 har det svenska stödet till social inriktade insatser ökat och uppgår idag till ca 20% av det totala stödet till Ryssland.

Barn är en särskilt utsatt grupp eftersom barn ofta kommer i kläm när sociala och ekonomiska problem försätter familjer i djupa kriser. Sida anser att det är angeläget att stödja utsatta barn och ungdomar genom att stärka bandet mellan barn och familj och utveckla alternativ till institutionsplacering.

FNs konvention om barnets rättigheter antogs 1990. Allt stöd från Sida ska genomsyras av hänsyn till barnets bästa och anpassas så att barnets behov lyfts fram och tillgodoses.

Grundtanken i Sidas stöd till den sociala sektorn i Ryssland är att underlätta och stimulera alla som arbetar med barn att finna alternativ till institutionerna. Det kan vara att utbilda socialarbetare för att arbeta mera aktivt med familjer med problem. Det kan också handla om att hjälpa rättsväsendet att hitta alternativ till att sända minderåriga till häkten för vuxna.

Det är viktigt att stärka banden mellan barn och föräldrar, vilket är en av grundtankarna på Institutet för tidigt ingripande i S:t Petersburg.

En fungerande socialtjänst för barn och familj

För att barn ska kunna växa upp under gynnsamma och trygga förhållanden i sin hemmiljö är det viktigt att utsatta familjer, föräldrar och anhöriga till barnet kan få nödvändig hjälp från samhället. Ett socialt utveck-

lingsarbete som ska genomföras på hemmaplan förutsätter ändrade attityder och förhållningssätt. Ofta ligger förlegade rutiner och synsätt i vägen för reformer och nya arbetsmetoder som gynnar de mest utsatta i samhället.

Sida stödjer därför uppbyggandet av en fungerande och effektiv socialtjänst i Ryssland. Detta innebär att utbilda och fortbilda socialarbetare och tjänstemän i modernt socialt arbete där individens och inte minst barnets behov står i centrum. Över 2000 socialarbetare från främst St Petersburg, Moskva, Archangelsk, Murmansk, Karelen, Kaluga, Pskov, Kaliningrad och Leningrads län har genomgått kurser och utbildningar i socialt arbete. Genom studiebesök i Sverige och utbildning får socialarbetare inspiration och idéer till att utveckla nya arbetsmetoder för att ge kvalitativt stöd till föräldrar, inte minst ensamstående mödrar, så att deras barn kan växa upp i en dräglig och kärleksfull miljö.

I Kaluga ges stöd till utbildningsinsatser och metodhandledning till personal i barn- och familjefrågor på ett center för stöd till familjer.

De sociala myndigheterna i Pskov driver fortbildning av socialarbetare i hela länet och har öppnat en utbildningsfilial i staden Velikij Luki.

Gatubarn

I takt med ökade ekonomiska och sociala problem i det ryska samhället, ökar även problemen inom många familjer. En del barn rymmer från svåra hemförhållanden för att komma ifrån alkohol- och drogmissbrukande föräldrar, misshandel eller sexuella övergrepp. Ibland kanske föräldrarna har övergivit sina barn och sitter i fängelse. Barnen hamnar av olika anledningar på gatan där kriminalitet, drogmissbruk och prostitution blir en tillflykt.

I Moskva stödjer Sida en insats på ett barnhem där barn vistas tillfälligt upp till ett år, ett så kallat "pri-jot". Insatsen går ut på att utbilda personalen att på olika sätt inventera och aktivera de mänskliga resurser som finns runt en familj med problem. Det gäller i första hand släktingar och vänner men även myndigheter som är indragna i familjens problem och som på olika sätt kan bidra till att försöka återförena barnet med familj och anhöriga.

I S:t Petersburg stödjer Sida ett utbildningsprojekt som syftar till att utveckla kompetensen hos personal med ansvar för barn. Bland annat ges undervisning och handledning i hur man utvecklar metoder för ingripande

På "Karlsson" i S:t Petersburg får förståndshandikappade ungdomar lära sig laga mat och servera för att kunna starta catering-verksamhet. Projektet får stöd av Sida.

de i familjer som brister i omsorgen av sina barn och hur man på ett tidigt stadium kan upptäcka om barn riskerar att fara illa.

I *Karelen* utbildas personal på ett korttidsbarnhem i hur man arbetar med barn som övergivits av sina föräldrar.

I *S:t Petersburg* finansierar Sida ett projekt där socialarbetare samarbetar med domstolar för att göra utredningar på barn och ungdomar som begått brott. Syftet är att hitta alternativ till att sända minderåriga till häkten för vuxna.

I *Leningrads län* drivs ett projekt som utbildar arbetslösa idrotts- och ungdomsledare som i sina bostadsområden ska starta idrottsverksamhet för barn och ungdomar. Ungdomarna får utbildning i bland annat kost, motion, friskvård och farorna med drogmissbruk.

Barn med funktionshinder

I forna Sovjetunionen betraktades funktionshinder och mentala handikapp som tillstånd som det inte gick att göra något åt. Många barn med minimala funktionshinder eller förståndshandikapp skiljs även idag från sina föräldrar och placeras på olika typer av medicinska institutioner där de förvaras hela livet utan möjligheter till behandling och rehabilitering. Det är angeläget att myndigheter och handikappföreningar kan erbjuda råd och stöd till föräldrar till funktionshindrade barn.

I *Archangelsk* stödjer Sida ett habiliteringsprojekt för barn med funktionshinder. Barnen får särskild behandling i sin naturliga familjemiljö i samspel med föräldrarna och en del får möjlighet att gå i vanlig skola.

I *S:t Petersburg* ger Sida metodstöd till Institutet för tidigt ingripande (Early Intervention Institute) som arbetar med att förbättra vården av barn med psykosociala och funktionella handikapp i åldern 0–4 år. Institutet arbetar med att lyfta fram och utveckla barnens förmågor. Det sker i mycket nära samspel med föräldrarna på ett tidigt stadium i barnets liv. Målsättningen

Flickor i en fosterfamilj i Pskov. Fosterfamiljer är ovanliga i Ryssland men ett bra alternativ till barnhem.

Även barn med små handikapp kan utvecklas om de får rätt stimulans och träning

är att göra det möjligt för familjen att behålla barnet och på så sätt undvika institutionsplacering. Institutet utbildar även personal i Novgorod, Kaliningrad och Vitryssland. Institutet har utsetts till modell för förebyggande arbete med funktionshindrade barn i hela Ryssland.

I *Kaliningrad* finansierar Sida fortbildning av sjukvårds- och omsorgspersonal i metoder för diagnostisering och rehabilitering av barn med olika former av funktionshinder.

I *Murmansk* stödjer Sida en insats där funktionshindrade barn lär sig att kommunicera med alternativa hjälpmedel.

I *S:t Petersburg* får förståndshandikappade ungdomar praktisk undervisning i hur man lagar mat och serverar i ett storhushåll. På sikt kommer storhushållet att utvecklas till en lunchrestaurang med cateringverksamhet.

Barn på institutioner

Enligt officiella beräkningar lever över 600 000 ryska barn på barnhem och olika slag av institutioner. Endast två till tre procent av barnen på institution är föräldralösa, men de flesta har liten eller ingen kontakt alls med sina föräldrar eller nära anhöriga. Institutionsvårdens negativa konsekvenser för barn är väldokumenterade. Bristande stimulans, för lite vuxenkontakt och känslan av övergivenhet leder ofta till försenad utveckling och brist på empati och tillit till andra människor. Många institutionsbarn hamnar i social misär när de lämnar barnhemmet.

I *Kaliningrad* ger Sida stöd till förebyggande insatser för unga mammor som är drogmissbrukare och HIV-smittade. Barnen hamnar automatiskt på särskilda barnhem. Projektet går ut på att utbilda personal och tjänstemän i hur man kan förhindra att HIV överförs till barnet, men även att nå ut till missbrukande unga kvinnor och finna vårdalternativ för de nyfödda barnen.

Inom ramen för ett utbildningsprojekt för 160 socialarbetare i *Leningrads län* har personal från olika barnhem och institutioner för förståndshandikappade barn fått utbildning i modernt socialt arbete.

Ryssland är grannland till Sverige och en viktig partner på de flesta områden, såväl bilateralt som regionalt. Det svenska utvecklingssamarbetet med Ryssland prioriterar stöd åt reformer och Rysslands integration i Europa.

Det svensk-ryska utvecklingssamarbetet inriktas huvudsakligen på nordvästra Ryssland med S:t Petersburg som centrum. I området ingår Leningrads län, Archangelsk, Murmansk, Pskov, Novgorod och Kaliningrad samt republiken Karelen

Under 2000 omfattade samarbetet totalt 158 miljoner kronor i beslutade insatser. De svenska insatserna samordnas i stor utsträckning med andra internationella biståndsorgan.

Sidas utvecklingssamarbete syftar till att stärka den inhemska kapaciteten genom att överföra kunskaper och erfarenheter från Sverige som den ryska samarbetsparten anpassar till sina egna behov.

De övergripande målen för det svenska utvecklingssamarbetet är att

- främja en säkerhetsgemenskap;
- fördjupa demokratins kultur;
- stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling samt;
- stödja en miljömässigt hållbar utveckling.

SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION AGENCY
SE-105 25 Stockholm, Sweden
Tel: +46 (0)8-698 50 00. Fax: +46 (0)8-20 88 64
Homepage: <http://www.sida.se>